

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 89/2019-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. novembra 2019 v senáte zloženom z predsedu senátu Mojmíra Mamojku (sudca spravodajca) a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom Mgr. Drahoslavom Potočkom, Čajakova 5, Košice, vo veci namietaného porušenia jej základného práva podľa čl. 21 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Okresného súdu Košice I sp. zn. 12 C 215/2010 z 20. septembra 2016, rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11 Co 127/2017 z 8. februára 2018, ako aj uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Cdo 130/2018 z 13. februára 2019 a takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť [REDACTED] prijíma na ďalšie konanie v časti, v ktorej namieta porušenie základných práv podľa čl. 21 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 11 Co 127/2017 z 8. februára 2018.

2. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a .

3. Okresnému súdu Košice I z a k a z u j e v konaní sp. zn. 23 C 37/2018 vydať rozsudok vo veci samej alebo uznesenie, ktorým sa konanie končí, a to až do právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky v tomto konaní.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutých rozhodnutí a sťažostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. mája 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 21 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 12 C 215/2010 z 20. septembra 2016 (ďalej aj „rozsudok okresného súdu“), rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 11 Co 127/2017 z 8. februára 2018 (ďalej aj „rozsudok krajského súdu“), ako aj uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 8 Cdo 130/2018 z 13. februára 2019 (ďalej aj „uznesenie najvyššieho súdu“). Ústavná sťažnosť sťažovateľky bola doplnená podaním doručeným ústavnému súdu 30. októbra 2019.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh možno ustáliť, že sťažovateľka s manželom sa cez známeho obrátili na [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 1. rade“), od ktorého mali záujem požičať si 11 000 € na pokrytie svojich dlhov. Žalovaný v 1. rade im 5. februára 2010 poskytol pôžičku 25 400 €, ale na zabezpečenie žiadal zriadiť dočasný prevod členského podielu v bytovom družstve (žalovaný v 2. rade). Podľa tvrdenia žalobkyne boli zmluva o pôžičke a zmluva o zabezpečovacom prevode týchto práv vraj pripravené 5. februára 2010, keď ich prišli s manželom a žalovaným v 1. rade podpísať k notárovi [REDAKOVANÉ]. Podpísali ich, žalovaný v 1. rade však na nich tlačil, aby ich podpísali čím skôr tak, aby ich stihol odnieť na bytové družstvo a následne

aby stihol ísť k exekútorke zaplatiť dlh, kvôli ktorému sa voči sťažovateľke a jej manželovi viedla exekúcia. Zmluvy teda podpísali bez toho, aby si ich stihli prečítať, a ostali nezviazané u notára na stole; žalovaný v 1. rade im ich napriek dohode nikdy nedoručil. Žalovaný v 1. rade predložil bytovému družstvu len jednu zo zmlúv, dokumenty na bytové družstvo nikdy neodniesol. V lehote splatnosti odmietol prijať vrátenie pôžičky a neskôr od bytového družstva byt kúpil do svojho výlučného vlastníctva. V trestnom konaní, ktoré sa začalo na základe oznámenia sťažovateľky, sťažovateľka zistila, že existujú rozpory medzi zmluvami, ktoré u notára podpísali, a zmluvami, ktoré boli predložené v trestnom konaní. Na základe znaleckého posudku č. 120/2015, ktorý si nechali vypracovať, zistili, že ich podpisy na niektorých zmluvách boli sfalšované a osvedčovacie doložky k nim boli pripojené v čase, keď sa u notára vôbec nenachádzali.

3. Žalobou podanou na okresnom súde 20. decembra 2010 proti žalovanému v 1. rade a bytovému družstvu – žalovanému v 2. rade sa sťažovateľka s manželom domáhali určenia neplatnosti dvoch zmlúv, ktoré boli vraj uzavreté 5. februára 2010 a ktoré sa týkali prevodu členského podielu v bytovom družstve a práv k bytu, ďalej neplatnosti zmluvy z 5. augusta 2010, ktorou žalovaný v 1. rade nadobudol byt do svojho vlastníctva od bytového družstva, ako aj určenia, že sú nájomníkmi sporného bytu a členmi bytového družstva. V žalobe okrem iného predniesli svoje tvrdenia o pôžičke a o tom, že prevod členských práv mal slúžiť len na jej zabezpečenie, takže nebolo ich úmyslom previesť tieto práva na žalovaného v 1. rade natrvalo. Namietli tiež, že všetky zmluvy zostali u notára a sami nedostali ani jedno ich vyhotovenie. Na odôvodnenie namietli, že konanie žalovaného v 1. rade bolo v rozpore s dobrými mravmi. Okresný súd rozsudkom č. k. 12 C 215/2010-600 z 20. septembra 2016 ich žalobu zamietol v podstate z dôvodu, že zmluva o prevode členských práv z 5. februára 2010, ktorú žalovaný v 1. rade predložil bytovému družstvu, obsahuje všetky náležitosti a je teda platná a žalobcovia nepreukázali svoje tvrdenie o tom, že by tu bola dohoda o jej dočasnosti. Vo zvyšnej časti potom žalobu zamietol jednak pre nepreukázanie naliehavého právneho záujmu, keďže určením neplatnosti zmluvy medzi žalovaným v 1. rade a žalovaným v 2. rade sa nijako nezlepší právne postavenie žalobcov, jednak z vecných dôvodov, keď v dôsledku platného prevodu členských práv nemôžu byť členmi bytového družstva ani nájomníkmi sporného bytu.

4. Proti tomuto rozsudku podala sťažovateľka s manželom odvolanie, v ktorom okrem iného namietli, že súd nesprávne vyhodnotil vykonané dokazovanie, keď prijal záver o ich úmysle byť predat' za cenu, ktorá v danom čase nebola trhová. Zmluvu o prevode podpísali v tiesni spôsobenej exekučným konaním a za nevýhodných podmienok. Súd prvej inštancie nevyhodnotil ich námietky o falšovaní ich podpisov ani okolnosť, že existujú dve odlišné verzie zmluvy o prevode členských práv z 5. februára 2010. Žalovaný v 1. rade zneužil nimi podpísané zmluvy a získal ich byt za výrazne menej než je jeho trhová hodnota. Krajský súd rozsudkom sp. zn. 11 Co 127/2017 z 8. februára 2018 rozsudok okresného súdu potvrdil. Vytkol sťažovateľke a jej manželovi, že ich odvolanie nereaguje na konkrétne skutkové a právne závery súdu prvej inštancie, okresný súd správne vyhodnotil vykonané dokazovanie a vec správne právne posúdil. Dovolanie podané sťažovateľkou a jej manželom proti tomuto rozsudku z dôvodu § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) najvyšší súd odmietol uznesením sp. zn. 8 Cdo 130/2018 z 13. februára 2019.

5. Sťažovateľka je presvedčená, že v konaniach pred všeobecnými súdmi boli porušené jej základné práva na ochranu obydlia v zmysle čl. 21 ods. 1 ústavy, ako aj práva v zmysle čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a čl. 13 dohovoru tým, že nemali zachované účinné prostriedky nápravy pred národnými súdnymi orgánmi a že všeobecné súdy sa vôbec nezaoberali predloženými kľúčovými dôkazmi falošných podpisov a falošných zmlúv. V dôsledku toho tak prišla s manželom o svoje obydlie, ktoré nemali záujem previesť natrvalo, ale len na čas trvania zabezpečenia – do vrátenia pôžičky. Preto sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd jej ústavnej sťažnosti v plnom rozsahu vyhovel, zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie a súčasne sa domáha priznania finančného zadosťučinenia od okresného súdu v sume 3 000 €.

6. Okrem toho sa sťažovateľka v texte ústavnej sťažnosti v bode V domáha aj vydania dočasného opatrenia, ktorým by sa odložila vykonateľnosť rozsudku okresného súdu a prerušilo by sa konanie vedené pred okresným súdom pod sp. zn. 23 C 37/2018, v ktorom sa žalovaný v 1. rade domáha, aby sťažovateľka bola zaviazaná vypratať sporný byt.

II.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

7. Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

10. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh na začatie konania neodmietne alebo ho nezamietne podľa § 57, prijme ho na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom

III.1 K namietanému porušeniu práva sťažovateľky podľa čl. 13 dohovoru

11. Sťažovateľka okrem iného namieta aj porušenie svojho práva na efektívny prostriedok nápravy v zmysle čl. 13 dohovoru. Pod pojmom efektívny prostriedok nápravy nemožno podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) nevyhnutne rozumieť existenciu riadneho opravného prostriedku (odvolania). Naopak, ESLP vo svojej judikatúre považuje za efektívny prostriedok nápravy aj sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy [napr. Poštová banka, a. s., proti Slovensku, sťažnosť č. 22736/06, rozhodnutie z 20. 10. 2010, časť „Právo“ („Law“), bod 2], keďže v nej možno namietať porušenie práv zaručených dohovorom a čl. 127 ods. 2 a 3 ústavy, poskytujú ústavnému súdu efektívne možnosti odstrániť vzniknuté porušenie týchto práv. Keďže v prerokúvanej veci mala sťažovateľka možnosť podať proti napadnutým rozsudkom okresného súdu a krajského súdu a napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu (túto) ústavnú sťažnosť, v ktorej namieta viaceré porušenia práv zaručených dohovorom, mala podľa názoru ústavného súdu k dispozícii efektívny prostriedok nápravy v zmysle čl. 13 dohovoru. Súčasťou práva podľa tohto článku však nie je právo na úspech jej opravného prostriedku. V dôsledku toho treba v tejto časti ústavnú sťažnosť odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.2 K namietanému porušeniu ostatných označených práv sťažovateľky rozsudkom okresného súdu a uznesením najvyššieho súdu

12. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne. Uvedený princíp subsidiarity bol rovnako premietnutý aj do § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde, v zmysle ktorého ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný

rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie. Podľa § 355 CSP bolo proti rozsudku okresného súdu prípustné odvolanie, na základe ktorého bol krajský súd oprávnený preskúmať tak skutkové, ako aj právne závery okresného súdu (porov. odvolacie dôvody podľa § 365 CSP). Sťažovateľka právo podať odvolanie aj využila a krajský súd tak rozsudok okresného súdu preskúmal a rozhodol o ňom rozsudkom sp. zn. 11 Co 127/2017 z 8. februára 2018. To v zmysle citovaných ustanovení vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať rozsudok okresného súdu, preto bolo potrebné ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

13. Vo vzťahu k uzneseniu najvyššieho súdu, ktorým odmietol dovolanie sťažovateľky, ústavný súd poukazuje na svoj ustálený právny názor, v zmysle ktorého posúdenie podmienok dovolacieho konania patrí v zásade do právomoci dovolacieho súdu (m. m. II. ÚS 324/2010). Ústavný súd nateraz rešpektuje aj záver najvyššieho súdu o tom, že nedostatky v hodnotení dôkazov alebo nedostatok jeho odôvodnenia nespôsobujú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP, takže nezakladajú automaticky prípustnosť dovolania (porov. rozhodnutia citované v odseku 19 napadnutého uznesenia najvyššieho súdu). Ústavný súd takisto akceptuje, že vzhľadom na znenie § 421 CSP už prima facie nemôžu nesprávne skutkové zistenia súdov založiť nesprávne právne posúdenie veci ani právnu otázku, kvôli ktorej by bolo dovolanie prípustné. Vzhľadom na to nemožno považovať odmietnutie jej dovolania za zjavne arbitrárne alebo ústavne neudržateľné, preto ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľky pre zjavnú neopodstatnenosť aj v časti, v ktorej smeruje proti uzneseniu najvyššieho súdu.

14. Na základe týchto zistení rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené v bode 2 výrokovej časti tohto rozhodnutia.

III.3 K namietanému porušeniu ostatných práv sťažovateľky rozsudkom krajského súdu

15. Podstata ústavnej sťažnosti sťažovateľky spočíva v namietanom porušení jej práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru a v čl. 21 ods. 1 ústavy tým, že krajský súd riadne nereagoval na jej odvolacie námietky a neodstránil pochybenia okresného súdu pri posudzovaní veci. Osobitne vytykala konajúcim súdom, že riadne nevyhodnotili všetky dôkazy svedčiace o falošných podpisoch a falošných zmluvách, na základe ktorých došlo k prevodu ich členského podielu na žalovaného v 1. rade a na základe ktorého následne stratili svoje obydlie. Podľa ústavného súdu nemožno ústavnú sťažnosť v tejto časti považovať za zjavne neopodstatnenú, pretože odôvodnenie rozsudku krajského súdu a okresného súdu, ktoré treba posudzovať ako jeden celok, signalizujú mimoriadne zužujúci pohľad na posudzovanie komplexného súboru skutočností, ktoré mali podľa tvrdenia sťažovateľky viesť až k definitívnej strate členského podielu v bytovom družstve, na ktorý je naviazané jej obydlie. Ústavný súd preto v tejto časti ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde prijal na ďalšie konanie, tak ako to je uvedené v bode 1 výrokovej časti tohto rozhodnutia.

III. 4 K dočasnému opatreniu

16. Sťažovateľka sa v ústavnej sťažnosti ďalej domáhala osobitným návrhom podľa § 129 a nasl. zákona o ústavnom súde v bode V, aby ústavný súd rozhodol dočasným opatrením a odložil vykonateľnosť právoplatného napadnutého rozsudku okresného súdu a *„dočasne zadržal výkon právoplatného rozhodnutia, najmä prerušením konania sp. zn. 3 C 37/2018 na Okresnom súde Košice I o vypratání predmetnej nehnuteľnosti (bytu sťažovateľky), pretože v zmysle § 130 to nie je v rozpore s verejným záujmom a výkon napadnutého rozhodnutia by znamenal pre sťažovateľku so svojou rodinou väčšiu ujmu, než aká môže vzniknúť iným osobám...“*.

17. Podľa § 129 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na návrh sťažovateľa odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, ak by právnymi následkami

napadnutého právoplatného rozhodnutia hrozila závažná ujma a odloženie vykonateľnosti nie je v rozpore s verejným záujmom. Podľa § 130 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na návrh sťažovateľa rozhodnúť o dočasnom opatrení, ak to nie je v rozpore s verejným záujmom a ak by výkon napadnutého rozhodnutia znamenal pre sťažovateľa väčšiu ujmu, než aká môže vzniknúť iným osobám. Zo znenia citovaných ustanovení vyplýva, že odloženie vykonateľnosti je možné len u takých rozhodnutí (vrátane opatrení a iných zásahov), kde závažná ujma hrozí právnymi následkami, ktoré sú s nimi spojené. Naopak, dočasným opatrením možno v zásade uložiť akékoľvek obmedzenie, ak je to potrebné na zachovanie existujúceho stavu a zabránenie závažnejším následkom. Obe ustanovenia predpokladajú určitý test primeranosti medzi následkami, ktoré hrozia tým, že sa vykonateľnosť neodloží, resp. dočasné opatrenie nevydá, a následkami, ktoré sú spojené s odložením vykonateľnosti, resp. dočasným opatrením.

18. V prerokúvanej veci sťažovateľka žiada vydať široko formulované dočasné opatrenie podľa § 130 zákona o ústavnom súde, ktoré je vo svojej podstate sčasti aj návrhom na odklad vykonateľnosti podľa § 129 tohto zákona. Odklad vykonateľnosti však v prerokúvanej veci neprichádza do úvahy, keďže napadnutý rozsudok krajského súdu nepriznáva žalovanému v 1. rade žiadne právo ani neukladá sťažovateľke nijakú povinnosť. Ide len o deklaratórne rozhodnutie, ktoré záväzne s účinkami prekážky rozhodnutej veci (§ 230 CSP) rieši otázku, či zmluva o prevode členských práv z 5. februára 2010 je platná alebo nie. Odkladom vykonateľnosti tohto rozhodnutia by bolo možné dosiahnuť len to, že by sa dočasne suspendovali tieto účinky rozhodnutej veci, čo by ale znamenalo len toľko, že súdy by si otázku platnosti tejto zmluvy mohli v iných konaniach posúdiť samostatne (§ 194 CSP). V prerokúvanej veci však voči sťažovateľke už prebieha konanie o vypratanie sporného bytu, ktorý žalovaný v 1. rade nadobudol na základe sťažovateľkou rozporovaných úkonov. Sťažovateľke teda bezprostredne hrozí zásah do jej práva na obydlie tak, ako je chránené v zmysle čl. 8 ods. 1 dohovoru (porov. napr. rozsudok ESĽP z 22. 10. 2015 vo veci Chalikova proti Azerbajdžanu, sťažnosť č. 42883/11, ods. 120 a nasl.), ako aj čl. 21 ods. 1 ústavy. V dôsledku právoplatného napadnutého rozsudku krajského súdu sp. zn. 11 Co 127/2017 z 8. februára 2018 by súd konajúci o žalobe o vypratání sporného bytu musel podľa § 230 CSP vychádzať z prejudiciálne vyriešenej

otázky, že zmluva o prevode členského podielu je platná a žalovaný v 1. rade riadne nadobudol vlastnícke právo k tomuto bytu, takže by mu v zásade nezostávalo nič iné, než žalobe o vypratanie vyhovieť. Žalovanému v 1. rade by potom nič neprekážalo sťažovateľku aj fyzicky (v exekúcii) vypratať zo sporného bytu. Ak by aj ústavný súd prípadne následne vyhovel ústavnej sťažnosti sťažovateľky, ujma v podobe zásahu do jej práva na obydlie by jej už vznikla. Hrozba tejto ujmy je teda pre sťažovateľku väčšia než ujma, ktorá hrozí žalovanému v 1. rade tým, že nebude môcť dosiahnuť vypratanie sťažovateľky a tá bude v spornom byte určitý čas bývať. Žalovanému v 1. rade by totiž v každom prípade zostali zachované nároky voči sťažovateľke za užívanie bytu.

19. Na základe týchto okolností prípadu preto rozhodol ústavný súd o návrhu sťažovateľky tak, ako to je uvedené v bode 3 výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. novembra 2019

Mojmír Mamojka
predseda senátu